

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 5. junija 1896.

Politiški oddelek.

Volitev v dunajski mestni svet.

Na Dunaju imajo poleg mestnega odbora še poseben mestni svet, katerega člane izvoli iz [svoje srede občinski odbor. V mestnem svetu so župan, oba podžupana in 22 mestnih svetnikov. Poslednji imajo po 3000 gld. letne plače. Nasprotniki liberalcev govore, da so mesta mestnih svetnikov liberalci le zaradi tega osnovali, da nekaterim svojim vodjam preskrbe boljše plače. Protisemitje nekaj govore, da bodo mestni svet odpravili ali vsaj mestnim svetnikom znižali plače. Mi tega ne verjamemo. Posel mestnega sveta sega nekoliko v zadeve magistrata, nekoliko v zadeve mestnega zbora.

Te dni so bile na Dunaju volitve mestnega sveta. Načelstvo protisemitske stranke je ponudilo liberalcem šest mest občinskih svetnikov. Liberalci so ponudbo z veseljem vsprejeli. Kompromis se je pa vendar naposled razbil. Ko so liberalci naznanili protisemitom šest svojcev, katere žele, da bi se volili v mestni svet, so protisemitje se izrekli, da stavbenega svetnika Stasnega ne volijo, ker je žid in ker je bil razžalil nekega protisemitskega svetnika.

Po našem mnenju to ni bilo povse korektno. Na Dunaju je skoro desetina prebivalstva židovska in bi torej bilo le pravično, če bi tudi jeden žid sedel v mestnem svetu. Židje bi potem ne mogli sveta slepiti, da se jim krivice gode na Dunaju. O čisto krščanskem značaju Dunaja se pa ne more govoriti, če na Dunaju toliko židov plačuje tudi občinske davke. Jeden sam žid bi tudi ne mogel v mestnem svetu vsega prevrniti. S tem se ni družega doseglo, kakor da bode svet mislil, da se na Dunaju židje preganjajo. Da se tako mnenje razširi, bodo že skrbeli židovski listi. O Stasnem se govori, da je dober stavbeni veščak in bi bil mestnemu svetu gotovo lahko koristil. Sedaj, ko ga niso volili, bodo pa židovski listi protisemite sumničili, da hočejo baš

pri raznih zgradbenih stvareh polniti si žepe in so zatoorej se bali, da bi njih delovanja ta veščak ne nadzoroval. Kar se tiče razžaljenja jednega protisemita, pa mislimo, da bi stranka, ki ima v svoji sredi Steinerja, Gregoriga in Schneiderja, ne smela biti baš preveč rahločutna.

Liberalci so zaradi tega zagnali po listih velik hrup o krivici, ki jih dela njim in zlasti židovskim meščanom protisemitska stranka. Stavili so celo v državnem zboru v tej stvari interpelacijo ter se ž njo dobro osmešili. Vlada ne more vendar mestnega zastopa siliti, koga naj voli v mestni svet, ko je volitev vendar prosta. To ni taka stvar, v kateri bi vlada mogla varovati koristi židovstva. Nikjer namreč ni določeno, da bi moral se kak žid v mestni svet voliti, temveč je to zavisno samo od zaupanja, ki ga kdo ima. To ni tudi noben zakonit povod za razpust mestnega zastopa. Tak povod bi bil le, ko bi se v kaki drugi stvari židom odrekale pravice pred zakoni. To se pa jim tudi od novega mestnega ne bode zgodilo. Večina protisemitske stranke ni tistih nazorov, kakor je dr. Schneider, ki bi rad žide pripravil ob vse pravice, zlasti ob volilno pravico. Vlada je vesela, da se je dunajsko vprašanje vsaj jedenkrat uredilo, in ne bode židom na ljubo zopet ustavljala mestne avtonomije.

Umljivo je pa tudi, da se protisemitje branijo voliti žida. Dunajsko prebivalstvo je silno razdraženo proti židom, kar so gotovo le židje sami s svojim postopanjem zakrivili. Da so protisemitje volili žida, gotovo bi pri prebivalstvu bili prišli močno ob zaupanje. Govorilo bi se bilo, da le na videz napadajo žide, v resnici so pa lepo ž njimi sporazumljeni. Zaradi jednega žida pa protisemitska stranka ne more svoje popularnosti staviti v nevarnost.

Sicer pa ima baš židovska liberalna stranka najmanj povoda se kaj pritoževati, da se jej krivica godi. Dunajski protisemitje so še dosti lepše postopali, kakor so nemški liberalci že mnogokrat postopali. Na Štajerskem in Koroškem je tretjina prebivalstva slovenska. V obeh deželnih zborih so dolgo let imeli nemški liberalci

večino, a nikdar niso prišli na misel, da bi volili kakega Slovence v deželni odbor. Vse dotične zahteve štajerskih Slovencev so odklonili. Štajerski in koroški Slovenci imajo gotovo vsaj toliko pravice do zastopstva v deželnem odboru, kakor židje do zastopstva v dunajskem mestnem svetu na Dunaju.

Kjer imajo liberalci večino, ondu sploh nočejo slišati o nobenem kompromisu. Več let je bilo nekaj malega liberalnih državnih poslancev z Dolenje Avstrijskega, kakor protiliberalnih, a pri volitvah v delegacijo so protiliberalce popolnoma prezrli. Na Moravskem so tri četrtine slovanskega prebivalstva, a imajo Nemci večino v deželnem zboru in to zaradi tega, ker v skupini nefidejkomisnega veleposestva imajo nekaj glasov večine liberalci in odklanjajo vsakeršen kompromis. Celo Slované v deželnem zboru tako prezirajo, da ne volijo niti jednega za predsednika kakemu odseku. Kakšen hrup zaženo liberalni Nemci, če se kak Slovan imenuje za kacega višjega uradnika, če tudi ustava določa, da so Slovanom javne službe ravno tako dostopne, kakor drugim ljudem in ne dela nobene razlike mej Nemci in drugimi narodnostmi. Naveli bi lahko še nešteto tacih primerov. Če se liberalci sklicujejo na ustavo, le sebe bijejo po zobeh, ker je baš njih stranka največkrat rušila ustavo, zlasti one določbe, ki so bile Slovanom v korist.

Vodje dunajskih protisemitov so bili največ pri raznih liberalnih frakcijah, in sedaj izvršujejo le to, kar so se od liberalcev samih naučili. Nestrpljivosti nima liberalna stranka nikomur očitati, ker se je sama vedno s svojo nestrpljivostjo odlikovala.

Na Dunaju biva ne le mnogo židov, temveč tudi mnogo Slovanov, zlasti Čehov. Če tudi so dolgo let židovski liberalci neomejeno gospodarili na Dunaju, vendar niso nikdar prišli na misel, da bi volili v občinski zbor kacega zavednega Čeha, če tudi bi bili lahko zmagali ob svojem času ž njim. Za liberalce veljajo strpnost, pravičnost in enakopravnost samo tedaj, kadar se gre za žide in Nemce, drugod je pa pri njih vedno veljalo geslo, da moč gre pred pravico, posledice tacega postopanja pa sedaj na Dunaju skušajo sami. Mi Slovani njih gotovo zaradi njih osode ne pomilujemo. Žanjejo, kar so sami sejali.

Politični pregled.

Slovenska šola v Gorici. — Še sedaj ni goriško mesto ničesa storilo, da bi slovenski šoli v mestu preskrbelo primerne prostore. Ministerstvo je odločilo, da mora magistrat v štirih tednih poročati, kaj je že storil, da slovenski šoli v štirih tednih preskrbi primerne prostore. Magistrat pa ni še dosedaj ničesa storil. Mestni očetje so prepričani, da jim ničesa storiti ni treba. Dokler je vitez Rinaldini v Trstu se jim ničesa hudega ne zgodi. Prisilili bi radi Slovence, da pošiljajo otroke v italijanske šole. „Slogine“ šole bi tako dolgo ne mogli vzdržati, šola v Podturnski vojašnici je tako daleč, da se tja otroci ob grdem vremenu ne morejo pošiljati. Potem takem ne bi Slovincem družega preostajalo, nego otroke pošiljati v italijanske šole. Nadejamo se, da se njih nakane ne posrečijo.

Domovinska pravica. — Že trideset let se slišijo pritožbe proti sedanjemu domovinskemu zakonu, a še dosedaj se ni premenil. Nemški liberalci so se vedno upirali premembi domovinskega zakona, ker bi to bilo v škodo velikim mestom, katera zastopajo. Sedanja vlada je pač predložila predlogo, ki se tiče te stvari, a zastopniki mest delajo vse mogoče ovire, da se le stvar zavleče. Lahko bi se bila stvar rešila v tem zasedanju, a jo je državnozbornsko predsedstvo zavleklo. Če se reši jeseni, je še dvomljivo, ker je vsekako mogoče, da se državni zbor do tedaj razpusti. Potem bi bila stvar zopet za več let odložena. Vladi pa ni na vsej stvari dosti ležeče. Ko bi se šlo za kak nov davek, bi stvar že bila davno rešena. Kako priganja vlada, da se reši davčna predloga, a za rešenje domovinske pravice, pa ničesa ne stori.

Volilna reforma dovršena. — Tudi gospodska zbornica je skoro jednoglasno pritrdila volilni reformi, kakor jo je sklenila zbornica poslancev. Vlada je sprva mislila, da bi dala v gospodski zbornici obnoviti paragraf o javni volitvi poslancev. Kakor se je sedaj predloga sklenila, ima veliko nedoslednost. V kmetskih občinah se bodo še nadalje volili poslanci javno, a v novi kuriji pa tajno, da si se bode v obeh kurijah volilo po volilnih možeh. Volitve volilnih mož bodo v obeh kurijah javne. Ker pa bodo nekateri deželni zbori sklenili direktne volitve, bode v državnozbornskem volilnem redu polno nedoslednosti. Vidi se le predobro, s kakšno težavo se je novi volilni red skrpal, da zbornica ni gledala, da sklene kaj dobrega, času primerne, temveč vse stranke so le na to gledale, da kolikor je moč obvarujejo dosedanjo posest. V novi zbornici bode ravno taka razcepljenost, kakor je v sedanji.

Zjedinjena levica računa, da bode v novi zbornici poslancev imela še 90 mandatov, sedaj jih ima 105, nekdanj je pa imela liberalna stranka sama veliko večino, po novih volitvah pa niti četrtine ne bode imela. Odločilno besedo pri levici bodo imeli zastopniki privilegovanih razredov, poslanci veleposestva in trgovskih zbornic, ne pa pravi ljudski poslanci. Mogoče je pa celo, da levica še več izgubi. Sedaj še upa na Češkem in Moravskem obdržati skoro vse sedanje mandate, a nemški nacionalci upajo, da jih več odtrgajo. Levičarji premišljajo, na kako stališče bi se postavili pri volitvah, da zmagajo. Hočejo naglašati bolj liberalizem in nemštvo. Po našem mnenju jim to ne bode nič pomagalo. Naglašanje liberalizma sedaj več ne vleče, ker ljudje le predobro vedo, kako razmeva levica svobodo.

Vnanja politika in Madjari. — Že dolgo hrepene Madjari potem, da bi dobili v roke vnanjo politiko. Prav za prav že sedaj Madjari nanjo bolj vplivajo, kakor naša državna polovica. Sedaj so pa nakrat jeli zahtevati, da bi se jim kar prepustilo vodstvo vseh vnanjih stvari, ki se tičejo jedino Ogorske. To je pa seveda nemogoče. Nikdo ne more odločiti, katera vprašanja se tičejo le jedne državne polovice, ker so politična vprašanja močno zapletena in mej seboj v zvezi. Vpliv v vnanji politiki je odvisen od vojne sile. Sami Madjari bi ne imeli v evropski politiki nobenega vpliva, ako bi se ne mogli opirati na vojno moč vse monarhije. Tega pa sami Madjari ne smejo. Naša državna polovica ne more dopustiti, da bi Ogri sami mogli državo zamotati v vojno. Madjare jezi, da avstrijska vnanja politika ni dosegla večjega zadoščenja madjarski žaljeni razstavi v Belemgradu. Zato bi pa radi, da bi sami imeli govoriti v tacih stvareh.

Srbi in Bolgari. — Bratska naroda srbski in bolgarski sta se pričela nekako zbliževati. Minoli čas mudilo se je več stotin odličnih Srbov v Bolgariji, kjer so jim napravili posebno v Sredcu lepe vsprejeme. Tudi mej srbskimi in bolgarskimi dijaki pojavila se je velika mejsebojna prijaznost. Bolgari in Srbi so drug proti drugemu poudarjali slovansko vzajemnost. Da bi se pač to bratsko prijateljstvo v prosep Slovanstva nadalje razvijalo. Madjari se nad temi prijatelj-